Η βασιλεία του Κακού στον κόσμο ή Η κυριαρχία της βίας (Σωτήρης Γουνελάς)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 7 Νοεμβρίου, 2018

Όση αισιοδοξία και αν έχει κανείς ή, αν θέλετε, και όση άγνοια, καταλαβαίνει ότι**το κακό έχει πλεονάσει με πλείστες μορφές στον ανοήτως θεωρούμενο προηγμένο σημερινό κόσμο**. Η παρουσία του με χίλιες αφορμές ολοένα διογκώνεται και συνδυάζεται με τον γενικότερο εκβαρβαρισμό. Στο παρελθόν ο Νίτσε περιγράφοντας τον επερχόμενο μηδενισμό τον ονόμασε 'αποβαρβάρωση', και την κατάσταση αυτή την έβλεπε στην εξέλιξη του δυτικοευρωπαϊκού πολιτισμού.

Ωστόσο, **το ζήτημα της παρουσίας του κακού** έχει τεθεί μια κι έξω στο Ευαγγέλιο με τη ρήση: «*ο κόσμος εν τω πονηρώ κείται*» και φυσικά υπάρχει μια ολόκληρη θεολογία στη χριστιανική παράδοση που αναφέρεται στην αρχέγονη πτώση, το προπατορικό αμάρτημα, τον πνευματικό θάνατο που γεννά πλήθος άλλων θανάτων. Μεταξύ μυθολογίας και ιστορίας οι λαοί, τα έθνη, οι ηγεμόνες, οι άγιοι όλων των εποχών, των τόπων και των παραδόσεων γνώρισαν την τραγικότητα της ζωής, τον στρόβιλλο των παθών, την παρέλαση των εγκλημάτων, τους δαίμονες που μάχονται τη ζωή και το φως. Υπάρχει στη σκοτεινή όψη της ζωής, μια μορφή μοχθηρίας, ένας μόνιμος φθόνος που διαπερνά τις ψυχές, πολλές φορές εγκαθίσταται μέσαθέ τους, δρα υποχθόνια, ενώ η μνησικακία δηλητηριάζει πρώτα και κύρια τον άνθρωπο που την εκπέμπει. Μα δεν είναι μονάχα αυτές οι όψεις του κακού. Ειδικά σήμερα βλέπουμε να κατακυριεύουν τον κόσμο σε Ανατολή και Δύση: πείνα, φτώχεια, πόλεμοι, εμφύλιες συρράξεις, προσφυγιά, αρρώστιες, θάνατοι. Η χειρότερη βέβαια όψη του κακού είναι αυτή που καθιστά τον άνθρωπο ενεργούμενο μιας δαιμονικής δύναμης και τέτοια παραδείγματα έχουμε αρκετά στα Ευαγγέλια, όπου ο Χριστός θεραπεύει τους προσβεβλημένους.

Το ζήτημα είναι ένα: 'η δύναμη που διαβάλλει' μισεί τον κόσμο, ως δημιουργία Θεού, ως θείο δώρο, γυρεύει τρόπους να καταστρέψει και να εκμηδενίσει. Όμως, στις μαζικές αυτές κοινωνίες (τα τελευταία χρόνια έγινε τέτοια και η Ελλάδα), όλα τα ζητήματα παρουσιάζονται σε κοινωνικές διαστάσεις: μιλούν για αθρόα προσέλευση μεταναστών, για αύξηση της εγκληματικότητας, για αύξηση επιδημιών, για εξάπλωση της πορνείας, για αύξηση ναρκομανών. Με μια λέξη για πολλαπλασιαζόμενη κόλαση, την οποία στις περισσότερες περιπτώσεις τα κράτη φροντίζουν να την αντιμετωπίζουν με νομικά μέτρα, με αστυνόμευση, με επιβολή ποινών, με εγκλεισμό σε φυλακές, σε χώρους που απ' ό, τι φαίνεται γίνεται κανείς χειρότερος από ό, τι είναι.

Φυσικά υπάρχουν πάντα οι πιο ευαίσθητοι ή άλλες φορές οι πιο αφελείς, που διαφωνούν με αυτή την αντιμετώπιση και προσδοκούν την εφαρμογή πιο ήπιων ή ανθρωπιστικών μέτρων, για να διορθωθεί η κατάσταση. Ωστόσο, **η κατάσταση δεν πρόκειται να διορθωθεί γιατί δεν λαμβάνεται υπ' όψιν η εσωτερική διάσταση του ανθρώπου**, «***ο έσω άνθρωπος***», ο οποίος εάν δεν έρθει στο προσκήνιο, **εάν ο κάθε άνθρωπος δεν αναλάβει να τον αναζητήσει και να τον βρει, μέσα του και μέσα από τη σχέση με τους άλλους ανθρώπους, δεν πρόκειται να υπάρξει καμιά αντιμετώπιση του κακού και καμιά μείωση του εκβαρβαρισμού**. Γι' αυτό, εξάλλου, στο Ευαγγέλιο ακούγεται (αλλά ποιός ακούει) η ρήση για '*τα εκπορευόμενα εκ της καρδίας*': «*εκ γαρ της καρδίας, λέει, εξέρχονται διαλογισμοί πονηροί, φόνοι, μοιχείαι, πορνείαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι*» (Ματθ.15, 19-20). Αυτά λέει ο Χριστός μολύνουν τον άνθρωπο και σκοτεινιάζει η αληθινή του εικόνα. **Προτού δηλαδή το κακό κυκλοφορήσει στους δρόμους, προτού γίνει κοινωνική μάστιγα, προτού εξαπλωθεί και πολλαπλασιαστεί, αφορά τον κάθε συγκεκριμένο άνθρωπο, αφορά το καρδιακό υπαρξιακό πεδίο, και συνακόλουθα απαιτεί τη θεραπεία και τον καθαρισμό από τη σηπεδόνα. Όσο τα ζητήματα αυτά θα αντιμετωπίζονται με ψυχολογικές, κοινωνιολογικές, φιλοσοφικές, και άλλες θεωρίες, η κατάσταση θα επιδεινώνεται, ο άνθρωπος θα παραμένει ΕΞΩ ΑΠΌ ΑΥΤΟΝ ΤΟΝ ΊΔΙΟ, θα αγνοεί την προσωπική του ύπαρξη, θα είναι προσκολλημένος στις ατομοκεντρικές του επιθυμίες και θα φορτώνει τις ευθύνες στους άλλους, επιζητώντας μέσα από μια μόνιμη εξωστρέφεια να δώσει λύσεις**.

Και βέβαια σε διάφορα μήκη και πλάτη της γης θα μπορούσε κανείς να μιλήσει για βία που σχετίζεται με το είδος των ανθρώπων που κατοικεί στις συγκεκριμένες περιοχές. Φυλές ή λαοί που έζησαν χρόνια εκτεθειμένοι σε λογής λογής κινδύνους, έχουν αναπτύξει ένα, θα έλεγα, επιθετικό ένστικτο. Φυλές ή λαοί που σφραγίστηκαν από θρησκευτικές καταστάσεις, ένα είδος αιρέσεων ή υπο-αιρέσεων που διεκδικούν την αλήθεια της πίστης εξίσου με το πιο ορθόδοξο δόγμα, έχουν μάθει να λύνουν τις διαφορές τους εξαπολύοντας **βία** εναντίον των υποτιθέμενων αντιπάλων, τις περισσότερες φορές σκορπώντας θάνατο.

Όμως, **η βία που κυριαρχεί στο σημερινό κόσμο** και που τα τελευταία χρόνια ενέσκηψε και στη χώρα μας, **δεν φαίνεται να έχει θρησκευτική προέλευση**. Ωστόσο, πρέπει να τη διακρίνουμε σε ένα είδος **φυσικής βίας**, και σε μια βία που θα την πω **καλλιεργούμενη**. Η πρώτη είναι η βία που υπάρχει στον άνθρωπο, που συνδυάζεται με τα ζωικά του χαρακτηριστικά, τα οποία όταν ερεθιστούν κατάλληλα ξεσπούν με βιαιότητα. Η δεύτερη φαίνεται να συνδυάζεται θαυμάσια με την άλλη. Αυτή η δεύτερη μοιάζει να έχει από χρόνια κατακτήσει μια πρωτοκαθεδρία στις ψυχές των ανθρώπων και μάλιστα στην νεολαία. Καθώς τα παιδιά και οι νέοι άνθρωποι μεγαλώνουν σε απρόσωπες πόλεις και μεγαλουπόλεις, όπου έφτασε η καθήλωση μπροστά σε μια οθόνη να είναι σπουδαία διέξοδος, βιώνουν μια βαθιά

πλήξη, βιώνουν, είτε το ομολογούν είτε όχι ένα **κενό ζωής**, που προσπαθούν να το καλύψουν είτε παρακολουθώντας έντονες κινηματογραφικές ταινίες, είτε διασκεδάζοντας με εκκωφαντικό τρόπο. Για το είδος της γενικότερης διασκέδασης δεν θα μιλήσουμε. Όμως το άλλο, η παρακολούθηση ταινιών ραγδαίας δράσης, ή τα λεγόμενα θρίλερ, ή άλλα σχετικά μοιάζει να συνυπάρχει και να συμπορεύεται με την εξέλιξη των κοινωνιών και μάλιστα της ελληνικής.

Τα τελευταία χρόνια η ελληνική τηλεόραση κατακλύζεται από σειρές τις λεγόμενες αστυνομικές, που μόνιμα και σταθερά μεταδίδονται σε καθημερινή βάση, οι οποίες σε κάθε επεισόδιο περιγράφουν απεχθή εγκλήματα. Ορισμένες από αυτές παρουσιάζουν τα τελειότερα τεχνολογικά συστήματα και όργανα αναλύσεων, τους επιστήμονες-αστυνομικούς, την αποθέωση της τεχνολογίας να συνδυάζεται με τη δίωξη του εγκλήματος από υπέρτατης υποτίθεται ευθύνης και ηθικής διακόνους και από αβυσσαλέα εφευρετικότητα και επινόηση από μέρους των θυτών. **Κανένας σχεδόν δεν προσέχει ή δεν τονίζει ότι όλες αυτές οι σκηνές που κατακλύζουν την οθόνη αφορούν άλλες κοινωνίες** και προπαντός την Αμερική, τη ζωή των αστυνομικών της, τα συστήματά της, θαρρείς και γίνεται μια συστηματική **πλύση εγκεφάλου**, που από τη μία δείχνει τα μέτρα και τις μεθόδους καταστολής και από την άλλη τους εγκληματούντες και τα έργα τους. Εκατομμύρια χιλιόμετρα ταινιών, με αυτό το περιεχόμενο εισάγονται σε μόνιμη βάση, για **να εξοικειώσουν** τον έλληνα ή οποιονδήποτε άλλον ζει στην Ελλάδα με το Έγκλημα και την νομική-αστυνομική καταδίωξή του.

Εδώ και πολλά χρόνια **προωθήθηκε σιωπηλά και σχεδόν ύπουλα ένα πρότυπο ζωής, ένα 'παράδειγμα'** θα τολμούσα να πω, που **ήρθε να αντιταχθεί στα παραδείγματα που είχαν προηγηθεί: είτε του ήρωα, είτε του αγίου** , είτε του ιδεολόγου επαναστάτη, είτε του καταραμένου ποιητή ή καλλιτέχνη. Το πρότυπο αυτό αφορά κάθε είδους περιθωριακό τύπο ανθρώπου, και συχνά ανήκοντα στον λεγόμενο υπόκοσμο. Ο υπόκοσμος αυτός σήμερα, μετά από τόσες και τόσες αμφισβητήσεις των παραδοσιακών αντιλήψεων και αξιών, αλλά και των εμπειριών που απέρρεαν από αυτές, τείνει να παρουσιαστεί 'μεταμορφωμένος', τείνει να έχει τη δική του ταυτότητα, να διεκδικεί και αυτός μερίδιο στην όλη κοινωνική πραγματικότητα, στο όνομα της ισότητας και της δικαιότερης κοινωνίας. Καθώς **οι επικρατούσες αστικές αξίες, με την ευρύτερη σημασία του όρου, αμφισβητούνται αγρίως**, καθώς υπάρχει άμβλυνση ιδεολογιών, καθώς **ζούμε την εποχή των αντιηρώων**, καθώς **υπάρχει απώλεια κριτηρίων λόγω κυρίως ελλειμματικής παιδείας**, (ειδικά στη χώρα μας, αλλά καθώς φαίνεται σύντομα και στις άλλες υποτιθέμενες προηγμένες χώρες), **κυκλοφορεί ανάμεσα στις νεώτερες γενιές κυρίως μια ασύδοτη αίσθηση ζωής μαζί με μια ευτέλεια απαιτήσεων. Μια ισοπεδωτική τάση σκουπίζει κάθε προσπάθεια απαίτησης για ποιότητα ζωής, για ανόρθωση του επιπέδου, για αναζήτηση μιας ορισμένης καθαρότητας, ειλικρίνειας και τιμιότητας στις σχέσεις**.

Δεν απαξιώνεται ο κυνισμός, η εύκολη αντιπαλότητα, η φτηνή συναισθηματικότητα, το ατομικό συμφέρον. Και μόνο το γεγονός ότι σχεδόν όλες οι συζητήσεις αφορούν οικονομικά ενδιαφέροντα και μάλιστα με αφόρητα τυποποιημένο, μικροαστικό και μίζερο τρόπο, φανερώνει την κρίση της εποχής, όχι την οικονομική, αλλά την βαθύτερη ΚΡΙΣΗ και κατάπτωση του ανθρώπου και βεβαίως των ανθρώπινων σχέσεων.

Η χώρα μας, εδώ και όχι πολλά χρόνια, απολάμβανε μιας ειρηνικής ατμόσφαιρας, και από εκεί που μπορούσες να κοιμάσαι με την πόρτα και τα παράθυρα ανοιχτά, βρεθήκαμε κλειδαμπαρωμένοι, πολλοί από μας με ειδικά συστήματα ασφαλείας και ορισμένοι κάτοικοι μακρινών ή ερημικών περιοχών με κυνηγητικά ή άλλα όπλα σε πρώτη ζήτηση. Οι διαπιστώσεις δεν αρκούν, ούτε τα πολιτικά συνθήματα, όπου υποτίθεται ότι διάφορα κόμματα συναγωνίζονται ποιο θα πρωτοπροστατεύσει τους πολίτες. Οι γενικές εξαγγελίες δεν φτούρησαν εδώ και χρόνια. Η παθητικότητα εξάλλου από κυβερνητικής πλευράς για να μη τροοφοδοτηθεί η έξαρση της βίας, θα έλεγε κανείς, ότι μάλλον έκανε την κατάσταση χειρότερη. Το ζήτημα είναι να θελήσουμε να δούμε πίσω από τις επιφάνειες, πίσω από τους βάνδαλους και τους βανδαλισμούς, πίσω από την υποκρισία, πίσω από την απαράδεκτη ανοχή αυτής της κοινωνίας και των ιθυνόντων της. Πρέπει να καταλάβουμε ότι η εποχή των ήσυχων πολιτών που αναζητούσαν την ευτυχία σε μια μέτρια ζωή, χωρίς εξάψεις και χωρίς κορυφώσεις διάνοιας ή αισθήματος έχει περάσει. **Σήμερα τις σχέσεις διέπει μια αντιπαλότητα, μια επιθετικότητα, ένας θυμός, μια διασταύρωση παθών.** Σειρά απωθημένων, για να χρησιμοποιήσω μοντέρνα λέξη, φαίνεται να έρχονται στο προσκήνιο και να διεκδικούν παρουσία, να διεκδικούν έκφραση.

Η θεραπεία τις πιο πολλές φορές επιδιώκεται μέσω αυτοσυνειδησίας. Να αντιληφτώ τι συμβαίνει μέσα μου και να θεραπευτώ. Μα το ‘μέσα’ αυτό είναι απύθμενο, όταν ο άνθρωπος αντιληφτεί όντως τις διαστάσεις του, τις οποίες, εξάλλου, τις πιο πολλές φορές αγνοεί. Γι’ αυτό και παραμένει ανικανοποίητος. Και **είναι σταθερά ανικανοποίητοι όσοι αγνοούν την πνευματική τους υπόσταση, όσοι νομίζουν πώς ο άνθρωπος είναι μια φυσικοχημική πραγματικότητα** -πήγα να πω εξίσωση- **όσοι νοιάζονται μονάχα για την καλοπέρασή τους ‘εδώ και τώρα’**, όπως λέγεται τα τελευταία χρόνια σε πάμπολλες ευκαιρίες ή αφορμές.

Αυτά όλα έλαβαν τέλος. Από εδώ και πέρα ο κόσμος και ειδικά εδώ στην Ελλάδα περνά σε περίοδο σφοδρής δοκιμασίας. Πρέπει να γνωρίζουμε ότι η επίθεση είναι δύο ειδών: εξωτερική, από ισχυρούς οι οποίοι μάλιστα παρουσιάζονται ως αλληλέγγυοι. Εσωτερική, είτε μέσα από τα πάθη μας, είτε μέσα από τα πλέγματα αντιπαραθέσεων πολιτικοκοινωνικού χαρακτήρα. Το **παγκόσμιο οικονομοκρατικό σύστημα είναι αδηφάγο**, δεν τρώει μονάχα υλικά κτίσματα, εταιρείες, δραστηριότητες, ακίνητα και κινητά αγαθά, **καταβροχθίζει ψυχές**, φθείρει σώματα, **αδιαφορεί παντελώς**

για τον προσωπικό άνθρωπο, **για την ανθρώπινη ύπαρξη στη μοναδικότητά της**. Δουλεύει με αφαιρέσεις, δουλεύει με αριθμούς. Εάν παρακολουθήσει κανείς τις τραγωδίες που ξεσπούν στον πλανήτη γη σήμερα, τα τελευταία χρόνια, θα φρίξει. Η κυρίαρχη αντίληψη είναι ότι ο κόσμος εξελίσσεται σχεδόν αυτομάτως και προοδεύει, επικρατεί ένας ανθρωπογιγαντισμός, **περηφανεύονται για κάθε λογής τεχνολογική ανακάλυψη ακόμη κι αν αυτή τους κλέβει το ψωμί, διογκώνει την ανεργία, μηχανοποιεί τη ζωή στο έπακρο**. Οι περισσότεροι ζουν με την αυταπάτη της 'παγκοσμιοποίησης', ότι η γη ολόκληρη τους ανήκει, ότι έγινε 'ένα χωριό', και πως όλοι τα μπορούν όλα, πως όλοι μπορούν να πάνε παντού, πως όλοι μπορούν να επικοινωνούν με όλους οπουδήποτε (σε λίγο θα θέλουν να πάνε σε άλλους πλανήτες, όπως άλλωστε παρήγγειλε ο Χώκινγκ). Και δεν αναρωτιέται κανένας πώς γίνεται και με την πρώτη φυσική ανωμαλία, ένα σεισμό, ένα ηφαίστειο, μια θεομηνία, μια πυρηνική έκρηξη ή βλάβη, οι ζημιές να είναι ανεπανόρθωτες; Πού πάει τότε η κυριαρχία του ανθρώπου; **Δεν αναρωτιέται για το μέγεθος της αποξένωσης που μας κατοικεί και τη μοναξιά που άρχισε να εξαπλώνεται** ακόμη και σε τούτη εδώ τη χώρα- σαν να βρισκόμαστε σε βόρεια εδάφη- σαν να**ζει ο καθένας μόνος του μέσα στον αφώτιστο ατομοκεντρισμό του, χωρίς όραμα ζωής, χωρίς αναζήτηση νοήματος, εν τέλει χωρίς αγάπη**;

Εάν στα παραπάνω προστεθεί η περιβόητη ρήση του Μαρξ «*η βία είναι η μαμή της ιστορίας*» είναι σαν να θεσμοθετείται η βία ως γονιμοποιό στοιχείο, χωρίς το οποίο δεν προχωρεί η ιστορία ούτε η κοινωνία. Εννοείται πως βία σημαίνει «*πάλη των τάξεων*», βία σημαίνει πόλεμοι, βία σημαίνει συρράξεις, σημαίνει επαναστάσεις κλπ. Επενδύστε στη βία, λέει ο Μαρξ, για να προχωρήσει μπροστά ο κόσμος. Εξάλλου, Χέγκελ και Μαρξ- θεωρούν ότι ο άνθρωπος υπάρχει και δημιουργείται μ έ σ ω τ η ς ε ρ γ α σ ί α ς (και μάλιστα της βιομηχανοποιημένης), πράγμα που σημαίνει χωρίς τρομερή φιλοσοφική διερεύνηση ότι ο άνθρωπος είναι ένα αυτοδημιούργητο είδος και πως η βασική του διαφορά από τα άλλα ζώα δεν είναι, όπως τουλάχιστον έλεγε ο Μεσαίωνας, το λ ο γ ι κ ό αλλά η ε ρ γ α σ ί α. Αυτή λοιπόν τον κάνει να διαφέρει από τα άλλα ζώα. Συνδυάστε τώρα την βία, την εργασία, την πρωτοκαθεδρία του Χρήματος που μοιράζεται εξίσου κεφαλαιοκρατία και μαρξισμός, τον «*θάνατο του Θεού*» που μοιράζονται εξίσου τούτη τη φορά Μαρξ, Νίτσε, Φρόυντ και **θα έχετε ανάγλυφη την σημερινή παγκόσμια κατάσταση. Όταν ξεγυμνώσεις τον άνθρωπο από κάθε μεταφυσική, από κάθε αναγωγή σε πραγματικότητα που τον υπερβαίνει και που μάλιστα στην χριστιανική Πρόταση, η πραγματικότητα αυτή είναι σαρκωμένη σε Πρόσωπο, τί είναι αυτό που θα κινήσει τους ανθρώπους να απαιτήσουν άλλο επίπεδο ζωής, αντίσταση στη βία, νίκη καταπάνω σε όλα τα φθοροποιά και στρεβλωτικά στοιχεία της ψυχής και του σώματος, αναζήτηση οράματος και ουσιαστική συνύπαρξη με τον άλλο;**

Μα πέρα ή πλάι σε όλα αυτά μπαίνει το ερώτημα:**πόση άραγε βία ασκούμε στον**

εαυτό μας για να ζήσουμε μέσα σ' αυτές τις μαζικές και απρόσωπες κοινωνίες;

(Από το περιοδικό "Ευθύνη" τχ. 40-41 (2018))

(Πηγή ψηφ. κειμένου: Αντίφωνο*)*